Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

Politiky prevence dětské obezity

Miroslava ROJÍKOVÁ

2015 ČZU v Praze

Souhrn

Prevence obezity u dětí vede ke snížení obezity i v dospělosti. Obezita má významné ekonomické dopady nejen na zdravotnictví, ale na celou společnost. V ČR běží několik programů pro snížení výskytu dětské obezity. I přesto její výskyt v populaci narůstá. Podle epidemiologických údajů International obesity Task Force má ve 28 členských zemí EU 60 % dospělých lidí obezitu a přes 20 % dětí školního věku nadváhu či obezitu. Zdravotní náklady obézního dospělého klienta jsou o 36 - 37 % vyšší než u pacienta s normální váhou. Přibližně 25 % dětí s nadváhou v předškolním věku je ohroženo možnou obezitou v dospělosti, u adolescentů trpících nadváhou je pravděpodobnost rizika obezity v dospělosti až 70 %. Dětskou obezitou se zabývá příkladně WHO, IASO (International association for study of obesity) a EASO (European association for study of obesity). V bakalářské práci jsou analyzovány jednotlivé přístupy politik prevence obezity, dělené na sociální, ekonomické a zdravotní. Na základě analýzy jednotlivých politik je věnována další kapitola ekonomické rovině, konkrétnímu nástroji v boji s obezitou, kterou je daň z tuků. Byla vyslovena hypotéza, že vyšší zdanění energeticky bohatých potravin by byla účinná metoda boje s dětskou obezitou. Daň z tuků je diskutovaným nástrojem v boji s obezitou. Účinnost tohoto nástroje je prověřena na vlastním dotazníkovém šetření.

Klíčová slova

obezita, prevence, finance, náklady, školský systém

Úvod

Počátkem 3. tisíciletí byl zaznamenán alarmující nárůst obézních obyvatel, obezita jako taková byla klasifikována jako epidemie 21. století. Česká republika zaznamenává přední umístění v prevalenci záchytu obezity v Evropě. Výskyt v populaci se u nás od roku 1993 ztrojnásobil. Je to především zdravotnictví a školský systém, který tento problém detekuje a zabývá se jím. Obezita se může rozvíjet již v dětství a je nutno ji chápat jako komplexní problémem - jsou zde ekonomické aspekty, příkladně dražší nároky na léčbu, obezita v dětství značí velký potenciál pro obezitu v dospělosti, což znamená snížení ekonomické produktivity, zvýšení dodatečných nákladů (Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2014). Obezita v dospělosti ovlivní dřívější úmrtí, to vše je spojeno s nemalou nákladností pro státní pokladnu (Kytnarová, 2009; Roberts, Freeman, 2009).

Tato práce syntetizuje řadu poznatků z oblasti ekonomie, zdravotnictví a prevence. Přesto, že je obezita chápána jako neinfekční onemocnění je spojena s nemalými náklady, které dopadají na celou společnost (Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2014). Jsou to náklady na léčbu obezity a nemocí s ní spojenou nebo z ní vznikající (Sassis, 2010). Obézní lidé mají vyšší absence v práci a jsou fyzicky limitováni, čímž dochází ke ztrátě produktivity

(Tunceli, Williams, 2006). Stát se z toho důvodu snaží obezitu různými způsoby dostat pod kontrolu (Cawley, Kim, Kawachi, 2006). Nástrojem mohou být pasivní (např. propagační kampaně zdravého životního stylu) čí aktivní (např. povinnost výrobců uvádět složení výrobků na obalu a zákazy prodeje nezdravých produktů pro děti ve školních automatech) (Chouinard, 2007). Jedním z dalších možným opatřením je daň z tuku.

Daň z tuku je praktikována uvalováním na výrobky, které jsou vyhodnoceny odborníky či vládou jako nezdravé. Bazálním ukazatelem pro zařazení do možné skupiny vybraných výrobků je zvýšený obsah tuku. Daň může být zavedena na celou skupinu výrobků nebo na výrobky podle obsahu tuku.

Práce se zaměřuje na potencionální zdanění produktů s vysokým obsahem tuku, které mají negativní vliv na zdraví člověka. Potraviny se zvýšeným obsahem tuku mají vliv na zvýšenou hmotnost a zároveň v nadměrné konzumaci tmavého masa, sýrů, mléka, másla, nealkoholických slazených nápojů (Chouinard, 2007).

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analýza ekonomických dopadů rostoucí prevalence obezity a efektivnost vybraných politik její prevence. Analyzovaným cílem prevence obezity, potažmo prevence dětské nadváhy, je daň z tuků. Na základě dotazníkového průzkumu jsou zjišťovány preference české populace. Zjištěné informace budou využity k vyvození závěru efektivity zavedení daně z tuků vůči liberálnímu přístupu.

Metodika

Na základě prostudovaných odborných článků, literatury a internetových zdrojů zabývajících se danou tématikou jsou získávány informace. Jejich kritickým rozborem, kompilací a komparací je vybrán nejpoužívanější či nejefektivnější způsob boje s dětskou obezitou. Vybraný způsob, daň z tuků, je dále podrobně analyzován z hlediska efektivity. Domněnky získané z literatury jsou dále porovnávány s výsledky vlastního dotazníkového

průzkumu. Dotazník byl proveden na náhodném souboru respondentů s uzavřenými odpověďmi. Na samotném závěru bude použita metoda syntézy.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat ekonomický dopad rostoucí prevalence obezity a efektivnost vybraných politik její prevence. V úvodních kapitolách práce byla zhodnocena obezita české populace, etiopatogenezi obezity, epidemiologická situaci obezity ve světě a v České republice, ekonomická zátěž obezity pro stát. Obezita je celospolečenský a ekonomický problém. Výdaje zdravotních pojišťoven zapříčiněné obezitou rostou, v roce 2014 dosáhly již 38,5 miliard Kč.

Příklady ze zahraničí ukazují na nízkou úspěšnost fiskálních zásahů jako nástrojů ke snížení obezity. Provedené dotazníkové šetření také nepotvrzuje hypotézu o úspěšném nasazení těchto nástrojů v České republice.

Potřeba intervencí v oblasti politiky prevence dětské obezity byla v práci prokázána. Na základě získaných údajů je daň z tuku ne zcela vhodným řešením obezity populace. Může být však součástí celého souboru opatření, které se budou vzájemně vhodně doplňovat.

Vzhledem k prokazatelným sekundárním dopadům obezity a následné zátěži na systém zdravotní péče v ČR a tím i státní pokladnu je systémový boj s obezitou nevyhnutelný. Je jen otázkou kam až necháme situaci dojít, než se odhodláme k nezbytným krokům.

V současné době již běží několik programů na prevenci obezity i dětské obezity, např. Zdraví 2020 - Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí pro boj proti obezitě. Toto považuji za krok správným směrem, navazuje na Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR z roku 2002.

Prevence proti rozvoji obezity je mnohem důležitější intervencí v boji s obezitou než zavedení daně z tuku, protože předcházet rozvoji a vzniku obezity je ekonomicky efektivnější než následné léčení epidemie obezity. Zdraví nevzniká v nemocnicích, ale v rodinách, školách a na pracovištích, všude tam, kde lidé žijí, odpočívají a stárnou.

Seznam použitých zdrojů

1) FINKELSTEIN, E. A. et all., *The cost of obesity and implications for policymakers*. Choices, 2010
2) INTERNATIONAL OBESITY TASK FORCE , *Obesity the global epidemic,* [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupný z WWW: <http://www.iaso.org/iotf/obesity/obesitytheglobalepidemic>
3) KAWACHI, I., *Food Taxation and Pricing Strategies to "Thin Out" the Obesity Epidemic.* American Journal of Preventive Medicine č. 30, 2006, str. 430-437
4) KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Strategie pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou*, Bílá kniha, [online]. 2007 [cit. 2013-03-12]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition /documents/nutrition_wp_cs.pdf>
5) MEDICEL TRIBUNE. *Expertní skupina pro obezitu*, Stanovisko k pandemii obezity, [online]. 2009, [cit. 2013-11-10]. Dostupný z WWW: <http://www.tribune.cz/clanek/15735>
6) MÜLLEROVÁ, D. a kol., *Obezita- prevence a léčba*, Praha: Mladá fronta a.s., 2009, 266 s., ISBN 978-80-204- 2146-3
7) ROUBÍK, L., BOROVSKÝ, J., *Hodnocení efektivity vynakládaných prostředků na léčbu obezity v ČR,* Katedra biomedicínské techniky Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT, 2011, str. 66-77
8) SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Ekonomie,* Trh a ekonomická efektivnost, 1995, ISBN 80-205-0494-X
9) SASSI, F., *Obesity and the Economics of Prevention,* Fit not Fat. 2010. ISBN: 978-92-64084865
10) ŠŤASTNÝ, D., *Čí je obezita problém?,* Terra libera, 2004, [online].[cit.2014-11-28]. Dostupný z WWW: <http://stats.libinst.cz/tl/tl_11_2004.pdf>
11) WORLD HEALTH ORGANISATION, *Program Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health,* WHO 2004, 2013, [online] , [cit.2014-09-12]. ISBN: 9241592222. Dostupný z WWW: <http://www.who.int/dietphysicalactivity/strategy/eb11344/strategy_english_web.pdf>